19.10.2026

Kainuun hyvinvointialueen lausunto Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Asia**:** HE 109/2026 vp - hallituksen esitys laeiksi yleistukilain, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Kainuun hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä. Hyvinvointialue tarkastelee esitystä erityisesti kotoutumisen edellytysten, alueellisen yhdenvertaisuuden sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin kohdistuvien vaikutusten näkökulmasta.

Kolme pääviestiä

- Kotoutumisen, kielitaidon ja työllistymisen vahvistaminen on kannatettava tavoite.
- Kannusteet ja velvoitteet ovat vaikuttavia vain, jos palveluihin pääsy toteutuu yhdenvertaisesti myös harvaan asutuilla alueilla.
- Uudistuksen toimeentulo- ja palveluvaikutuksia on seurattava myös hyvinvointialueiden näkökulmasta, eikä kustannuksia tai tehtäviä saa siirtää hyvinvointialueille tai toimialalta toiselle ilman täysimääräistä rahoitusta.

Kainuun hyvinvointialueen esittämät muutokset hallituksen esitykseen

Palvelun tosiasiallinen saatavuus etuuden ehtojen soveltamisen edellytykseksi
Lakiin tai sen perusteluihin tulee lisätä nimenomainen säännös siitä, ettei henkilön etuutta voida alentaa eikä hänelle voida asettaa seuraamusta, jos työvoimaviranomainen ei ole pystynyt tarjoamaan hänen palvelutarvettaan vastaavaa, saavutettavaa palvelua kuuden kuukauden määräajassa. Palvelun on oltava käytännössä saavutettavissa myös pitkien etäisyyksien alueilla joko lähi-, etä- tai hybridipalveluna.

Alueellisen saavutettavuuden velvoite täsmennettäväksi
Työvoimaviranomaisen järjestämisvastuuta tulee täsmentää siten, että palvelun saavutettavuuden arvioinnissa huomioidaan henkilön asuinpaikka, kulkuyhteydet, digituen tarve ja tosiasialliset osallistumismahdollisuudet. Pelkkää palvelun muodollista tarjolla oloa ei tule pitää riittävänä, jos henkilö ei voi kohtuudella osallistua palveluun.

Hyvinvointialueisiin kohdistuvien vaikutusten seuranta ja rahoitus turvattava
Esitykseen tulee sisällyttää velvoite seurata uudistuksen vaikutuksia hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöön, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen tarpeeseen sekä kustannuksiin alueittain. Jos toimeenpano lisää hyvinvointialueiden tehtäviä tai kustannuksia, ne tulee arvioida euromääräisesti ja korvata hyvinvointialueille täysimääräisesti.

Kotoutumisen, kielitaidon ja työllistymisen vahvistaminen on kannatettava tavoite

Kainuun hyvinvointialue pitää tärkeänä, että maahan muuttaneiden henkilöiden suomen tai ruotsin kielen taitoa, osallisuutta ja työmarkkinoille siirtymistä vahvistetaan. Kielen oppiminen, koulutukseen osallistuminen ja työllistyminen tukevat kotoutumista sekä mahdollisuutta kiinnittyä alueelle pysyvästi.

Hallituksen esityksessä kotoutumistukena maksettava yleistuki kohdistuisi tietyin edellytyksin henkilölle, joka ei täytä työssäoloehtoa ja joka on asunut Suomessa alle kolme vuotta. Riittävän kielitaidon osoittaminen voisi vapauttaa kotoutumistukea koskevasta asumisaikavaatimuksesta. Lisäksi esityksessä ehdotetaan tietyille kohderyhmille keskitason yleisen kielitutkinnon tai sen osakokeen maksuttomuutta.

Kainuun näkökulmasta on perusteltua, että järjestelmä kannustaa kielitaidon hankkimiseen ja työelämään siirtymiseen.

Kannusteiden rinnalla on turvattava tosiasiallinen pääsy palveluihin

Esityksen mukaan työvoimaviranomaisen olisi järjestettävä kotoutumistuen kohderyhmään kuuluvalle työnhakijalle hänen palvelutarvettaan vastaava palvelu tai ohjattava hänet palveluun viimeistään työnhaun kestettyä yhteensä kuusi kuukautta. Kainuun hyvinvointialue pitää palveluun pääsyä koskevaa vastuuta tärkeänä, mutta korostaa, että sen on toteuduttava käytännössä koko maassa.

Kainuussa pitkät etäisyydet, rajalliset kulkuyhteydet, kuntien erilainen palvelutarjonta ja työmarkkinoiden rakenne voivat vaikeuttaa osallistumista lähipalveluna järjestettävään kieli- tai kotoutumiskoulutukseen. Toimeenpanossa tulee siksi varmistaa:

- yhdenvertainen palvelutarvetta vastaavan kieli-, kotoutumis- ja työllisyyspalvelun saatavuus,
- toimivat etä- ja hybridipalvelut sekä riittävä digituen saatavuus,
- käytännön osallistumismahdollisuudet pitkien etäisyyksien alueella sekä
- se, ettei henkilön etuusasema heikkene tilanteessa, jossa tarkoituksenmukaista palvelua ei ole tosiasiallisesti tarjolla.

Alueellisen yhdenvertaisuuden kannalta on olennaista, että kannusteiden ja velvoitteiden toteutuminen ei riipu henkilön asuinkunnasta tai palvelujen maantieteellisestä sijainnista.

Vaikutuksia on seurattava myös hyvinvointialueiden näkökulmasta

Uudistuksen vaikutuksia tulee arvioida työllistymisen ja valtion etuusmenojen lisäksi asiakkaiden toimeentulon sekä hyvinvointialueiden palvelutarpeen ja kustannusten näkökulmasta. Mahdolliset kustannusten, tehtävien tai palveluvastuiden siirtymät on tunnistettava ennakolta, arvioitava euromääräisesti ja rahoitettava täysimääräisesti sille taholle, jonka vastuulle lisääntyvät tehtävät tosiasiallisesti kohdistuvat.

Jos etuustaso tai etuuden saamisen ehdot heikentävät toimeentuloa tilanteessa, jossa henkilö ei käytännössä pääse tarvitsemiinsa palveluihin, vaikutukset voivat näkyä hyvinvointialueella muun muassa aikuissosiaalityön, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen, perhepalvelujen sekä mielenterveyttä tukevien palvelujen tarpeena.

Kainuun hyvinvointialue esittää, että toimeenpanon valtakunnallisessa seurannassa tarkastellaan vähintään:

- palveluun pääsyn toteutumista kuuden kuukauden määräajassa ja palvelujen alueellista saatavauutta
- kieli- ja kotoutumispalvelujen saatavuutta sekä yleisen kielitutkinnon suorittamismahdollisuuksia,
- vaikutuksia asiakkaiden toimeentuloon ja toimeentulotuen tarpeeseen,
- vaikutuksia hyvinvointialueiden palvelujen käyttöön ja kustannuksiin; sekä kustannusten, tehtävien ja palveluvastuiden siirtymiä sekä niiden rahoitusta
- kustannus-, tehtävä- ja palveluvastuunsiirtymiä valtiolta kunnille tai hyvinvointialueille sekä toimialalta toiselle, mukaan lukien niiden euromääräinen arviointi ja rahoituksen kohdentuminen.

Yhteenveto

Kainuun hyvinvointialue pitää kotoutumisen, kielitaidon ja työllistymisen vahvistamista perusteltuna. Uudistuksessa on kuitenkin varmistettava palvelujen tosiasiallinen saavutettavuus myös harvaan asutuilla alueilla. Etuusseuraamusten soveltaminen tulee sitoa palvelun saatavuuteen, vaikutuksia seurata alueittain ja hyvinvointialueille siirtyvät tehtävät ja kustannukset rahoittaa täysimääräisesti.

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
SAMI MÄENPÄÄ
Hyvinvointialuejohtaja
sami.maenpaa@kainuu.fi
Mobile Cert 19.10.2026 klo 11.10.03 UTC+3
910712d0-8580-43c1-ad6f-cc9068adfb13
b640bce6-a5fb-4eef-af89-d0f54a9477f9-f4e6a5797f03